

УДК 81'373.45

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-2.36>

**КОНЦЕПТ «АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ»
У РОМАНІ Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»**

**CONCEPT “AMERICAN DREAM”
IN F. SCOTT FITZGERALD’S NOVEL “THE GREAT GATSBY”**

Риженко М.В.,

orcid.org/0000-0002-0961-3351

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Анісенко О.В.,

orcid.org/0000-0003-3266-4584

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Максименко Ю.С.,

orcid.org/0000-0003-4636-198X

викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

У статті розглядаються різні аспекти феномену «американська мрія» у романі Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». «Американська мрія» представлена як прагнення до успіху, згодом вона переростає в бажання наживи, у прагнення до багатства, що стало характерним для ХХ ст. – часу розчарування в «американській мрії», занепаду всіх традиційних духовних ідеалів. У статті наводяться приклади життєвого досвіду головних героїв роману й описуються наслідки погоні за «американською мрією». Досягнення цієї мрії пов'язане у героїв з утопічною вірою в щасливе майбутнє. Незважаючи на завзятість, практичність у досягненні поставленої мети, персонажі у своєму прагненні до швидкого збагачення чинять усупереч своїм моральним принципам або скоюють злочин. Це часто призводить їх до розчарування у «мрії».

Особливу увагу приділено тому факту, як американці ставляться до своєї історії й основним філософським концепціям. Необхідно підкреслити, що суперечки викликає не тільки питання про походження «американської мрії», а й сучасний стан цього концепту. Аналізуючи суспільно-історичний і культурний контекст появи романів Ф.С. Фіцджеральда, ми відзначили, що для Сполучених Штатів Америки кінець Першої світової війни означав рубіж історії. Романи, написані тоді у США, виділяються підвищеним інтересом до проблем політики та соціального становища. Френсіс Скотт Фіцджеральд зміг створити художню енциклопедію життя і сказати всю правду про Сполучені Штати Америки.

«Великий Гетсбі» Френсіса Скотта Фіцджеральда вважається однією з культових книг ХХ ст. Головний герой, Гетсбі, став попередником цілої літературної династії загадково багатих особистостей із таємничим минулим. Роман, що втягує читача в атмосферу безперервного свята, характерну для Америки 20-х рр., був написаний у 1925 р. в розпал епохи джазу з її нестримними веселощами та моральним занепадом суспільства. Століття джазу – це також часи страшною убогості та незліченного багатства, епоха «нових американців», так званих «нுவоришів», і чиказьких гангстерів.

У статті приділяється увага представникам «втраченого покоління» – молодим людям, котрі втратили віру в батьківські ідеали. Вони прагнули до миттєвої насолоди, не замислюючись про майбутнє. Їм ніколи було чекати, поки здійснився їхня американська мрія. Вони просто прагнули взяти від життя все, вважаючи, що мрія вже починає збуватися. Саме до таких людей автор відносить і Джея Гетсбі. Для американської літератури Гетсбі став символом втраченого покоління – настільки повно в його образі зібрані характерні риси молодих людей цієї епохи.

Ключові слова: американська мрія, концепт, герой, багатство, письменник, успіх, суспільство.

The article examines various aspects of the “American dream” phenomenon in Fitzgerald’s novel “The Great Gatsby”. The “American dream” is presented as a desire for success, later it grows into a desire for profit, a desire for wealth, which became characteristic of the 20th century – a time of disappointment in the “American dream”, the decline of all traditional spiritual ideals. The article gives examples of life experience of the main characters of the novel and describes the consequences of chasing of the “American dream”. Achieving this dream is associated in the heroes with a utopian belief in a happy future. Despite the perseverance, practicality in achieving the goal, the characters in their pursuit of rapid enrichment act contrary to their moral principles or commit a crime. This often leads them to frustration in “dream”.

Particular attention is paid to the fact how Americans relate to their history and basic philosophical concepts. It is necessary to emphasize the fact that controversy is caused not only by the question of the origin of the “American dream”, but also by the current state of this concept. Analyzing the social, historical, and cultural context of the emergence of the novels of F.S. Fitzgerald noted that for the United States of America, the end of the First World War marked the milestone of history. In conclusion, the author says that the novels written in the United States at that time emphasize an increased interest in issues of politics and social status. The author concludes that Francis Scott Fitzgerald was able to create an artistic encyclopedia of life and was able to tell the whole truth about the United States of America.

“The Great Gatsby” by Francis Scott Fitzgerald is considered to be one of the cult books of the 20th century. The main hero, Gatsby, became the predecessor of an entire literary dynasty of mysteriously wealthy personalities with a mysterious past. The novel, which draws the reader into the atmosphere of incessant celebration that is so characteristic of America in the 1920s, was written in 1925 at the height of the jazz era with its unbridled gaiety and moral decay of society. The jazz age is also a time of awful poverty and countless wealth, the era of the New Americans, the so-called nouveau riche, and the Chicago gangsters.

The article focuses on the representatives of the “lost generation” – young people who have lost faith in parental ideals. They strove for instant pleasure without thinking about the future. They had no time to wait for their American dream to come true. They simply tried to take everything from life, believing that their dream began to come true. Jay Gatsby is referred to such people. For American literature, Gatsby has become a symbol of a lost generation; so many characteristic features of the young people of this era are collected in his image.

Key words: American dream, concept, hero, wealth, writer, success, society.

Постановка проблеми. Американське суспільство – одна з найбільш значущих тем в американській літературі. Є кілька речей, у які воно вірить, такі як свобода, індивідуалізм, самовідданість, конкуренція, працьовитість, рівність можливостей і багатство.

Історія Америки – захоплива, повна еволюції та небаченої в історії дивовижної енергії. Провокаційна репутація Америки – це прославлення ідеалу американської мрії, мрія про повну незалежність і самовідданість, змішані з мож-

ливістю досягти багатства за допомогою своєї праці. З іншого боку, американська мрія пропонує людям приголомшливу перспективу досягнення успіху. Американська мрія – це саме те, що повинно бути, безперервне бажання задоволень.

Творчість Френсіса Скотта Фіцджеральда розкриває духовний занепад американського суспільства та людини у творі «Великий Гетсбі». Нині вже не викликає сумніву той факт, що ім'я американського митця по праву належить до вершин світової літератури, а його творча спадщина гідна

всебічного дослідження. Сьогодні не достатньо розкрито тему «американської мрії» у творчості письменника, стилістику його творів, міжлітературні зв'язки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання про час зародження поняття «American dream» – «американської мрії» – залишається відкритим. Вперше словосполучення «американська мрія» застосував Генрі Адамс в «Історії Сполучених штатів» ще у 1884 р. У 1931 р. Г.Т. Адамс зробив спробу розглянути всю історію США через призму «американської мрії». «Американську мрію» він описав як мрію «про країну, в якій перед кожною людиною відкриваються можливості, відповідні до її здібностей і заслуг» [1, с. 158]. «Американська мрія» – це надія на високу зарплату і на суспільство, у якому кожен зможе досягти успіху та, якщо є бажання, повністю реалізуватися. Однією з найбільш поширених версій є думка про те, що поява поняття «американська мрія» сягає часів ще до зародження США, а саме 1607 р., коли на «берег Нового Світу висадилися перші переселенці» [3, с. 4].

Деякі дослідники відносять зародження «американської мрії» ще до історії індіанців-ацтеків, у яких існувало особливе божество – «бородатий бог із білою шкірою, повернення якого на землю вони очікували». «Мрія ж була у кожного. Набагато частіше вона була пов'язана з біблійними ідеями, з уявленнями про Америку як про божественну країну, яка повинна врятувати Старий Світ, котрий загруз у гріху» [1, с. 18].

Подібні думки становлять інтерес для розуміння тієї обставини, як американці ставляться до своєї історії й основних філософських концепцій. США є однією з наймолодших країн світу, і саме цей факт накладає відбиток на сприйняття американцями світової та власної історії. Як свідчить В.П. Шестаков, це «цілком природно, що багато американських політиків і істориків намагалися знайти глибші, ніж початок XVII ст., коріння США». В.П. Шестаков також посилається на висловлювання Е. Тоффлера про «американську мрію як мрію кожної окремої людини, яка створює своє незалежне майбутнє, продукти епохи Просвітництва, французької революції, філософії Декарта і Локка» [5, с. 71].

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття поняття «американської мрії» й аналіз особистісних цінностей героїв роману.

Виклад основного матеріалу. «Американська мрія» відображена й у романі Френсіса Фіцджеральда «Великий Гетсбі». Він пише красиву казку про любов та успіх, але в цій «казці» прихована трагедія, трагедія людини, котра живе

за вульгарними алгоритмами успіху. Практично у всіх романах Фіцджеральда наявна проблема багатства і бідності, впливу багатства на долю людини. За проблемами успіху, грошей, багатства письменник чуйно вгадував тривожні симптоми морального падіння людини, збідніння її життєвих ідеалів і мрій. У «Великому Гетсбі» найглибше розкрито велич і падіння «американської мрії». Дійсно, тема роману пов'язана з центральним компонентом «американської мрії» – багатством.

Провідною сюжетною лінією книги є історія про зворушливе почуття сина бідного фермера з Північної Дакоти, Гетсбі, до заміжньої аристократки Дейзі Б'юкенен. Гетсбі уособлює ідею успіху; він успішний у фінансовому та соціальному плані, і він, по суті, створив абсолютно нову людину, яка відрізняється від свого неможливого минулого. «Джеймс Гетц – таким було його справжнє чи, в усякому разі, законне ім'я. Він його змінив, коли йому було сімнадцять років <...> Ймовірно, це ім'я не раптом спало йому на думку, а було придумано задовго до того. Його батьки були прості фермери, яких вічно переслідувала невдача, – у мріях він ніколи не визнавав їх своїми батьками. По суті, Джей Гетсбі з Уест-Егга, Лонг-Айленд, виріс зі свого раннього, ідеального уявлення про себе. Ось він і вигадав собі Джей Гетсбі відповідно до смаків і понять сімнадцятирічного хлопця і залишився вірний цій вигадці до самого кінця» [4, с. 137].

Все багатство та статус, отримані Гетсбі, що зробили його життя, точно визначаючи американську мрію, насправді призвели до його загибелі.

Ще зовсім юним хлопчиськом Гетсбі виділявся своїм прагненням до величчя. Тямущий і честолюбний, він, здавалося, знав формулу успіху і щодня йшов до неї. До моменту вступу США у Першу світову війну Гетсбі вже був молодим офіцером. Військовий мундир деякий час служив йому перепусткою у вищі шари суспільства, завдяки цьому він і знайомиться з Дейзі. Повернувшись із фронту через кілька років, герой дізнається, що його кохана вийшла заміж, так і не дочекавшись його. Гетсбі наївно думає, що гроші та багатство допоможуть йому повернути Дейзі, принесуть йому особисте щастя, але гонитва за грошима як частиною «мрії», з її ідеєю успіху і безмірних можливостей, розкриває нерозбірливість і навіть аморальність його методів і засобів. Гетсбі наживає величезні статки, не гребуючи ніякими засобами, спекулюючи спиртними напоями, граючи на біржі, що, зрештою, і приводить його до краху.

Багаті американці, представлені у романі, – це переважно люди, які схиляються перед матеріальними цінностями, прагнуть виділитися

демонстрацією своїх речей. Джей Гетсбі схильний до демонстративної поведінки – це і яскравий стиль в одязі, автомобіль, який Том Б'юкенен обзиває «цирковим фургоном», і, звичайно, його величезний особняк, де він влаштовує щедрі, п'яні вечірки.

Будинок Гетсбі виглядав як американська мрія, проте цього не було достатньо, він шукав підтвердження, жадав визнання. Так, у п'ятому розділі Гетсбі говорить Ніку: «А хороший звідси мій будинок, правда? Подивіться, як весь фасад освітлений сонцем» [4, с. 122]. Вечірки Гетсбі – це поєднання екстравагантності та несмаку, неймовірна кількість нелегального алкоголю, багато гостей, більшість із яких хочуть бути поруч із ним тільки через його гроші. Все це – і будинок і вечірки – Гетсбі використовував у наївній спробі повернути Дейзі. Незважаючи на те, що він кохає її, він, без сумніву, також бачить її як матеріальний товар, майже так само, як і свій будинок.

На відміну від Гетсбі, особняк Тома Б'юкенена, котрий є настільки ж багатим, скромніший, ніж у Гетсбі, і демонструє прояв смаку. Через наївність Гетсбі не розуміє, що Дейзі не можна просто купити за гроші. Дейзі, по суті, неоціненна і не залишить аристократичний спосіб життя, до якого вона звикла через її відносини з Томом.

Життя Гетсбі виглядало довершеним ззовні, однак він відчував глибоку порожнечу, котру, як він вважав, тільки Дейзі могла заповнити. Гетсбі вважав, що для того, щоб виконати свою власну концепцію американської мрії, йому потрібно завоювати любов Дейзі та зробити все необхідне, щоб «затвердити себе».

Після того, як Дейзі та Джей починають зустрічатися, Гетсбі звільняє всіх своїх слуг, щоб захистити ім'я коханої від пліток, припиняє влаштовувати вечірки, і будинок починає розвалюватися, так само, як і його мрія. На наступний день після автомобільної аварії, коли Нік іде провідати Гетсбі, автор описує руйнування будинку. Він каже: «Всюди пахло затхлістю, як ніби кімнати вже дуже давно не провітрювалися, і було зовсім незрозуміло, звідки взялося в них стільки пилу» [4, с. 204].

Бесіда між Ніком і Гетсбі у цьому фрагменті показує джерела способу життя головного героя. Гроші, стан, матеріальна перевага необхідні були Гетсбі для досягнення своїх цілей, а його метою була Дейзі. Навіть якщо Гетсбі мав би стільки ж грошей, або більше, ніж Том, він ніколи не зміг би перестати бути аутсайдером у світі «старих грошей». Крахом «американської мрії» є його моральний занепад, який ми бачимо протягом усього роману. Замість того, щоб перетворитися

на шляхетну людину, після того, як він заробив свої статки, він перетворюється на члена суспільства Тома і Дейзі. Він не в'яжеться з ними, але асоціативно віднесений до цієї групи. Дейзі була єдиною важливою людиною в житті Гетсбі, і в намаганнях завоювати її любов він не помічає, як стає таким, як і вона. Коли Гетсбі та Дейзі збивають Міртл, він навіть не стурбований, що вони забрали людське життя; його хвилює, чи не викличе це проблем для Дейзі. Як пише Фіцджеральд: «Вони були безтурботними істотами, Том і Дейзі, вони ламали речі та людей, а потім тікали і ховалися за свої гроші, свою безпечність або ще щось, на чому тримався їх союз, дозволяючи іншим приборати за ними» [4, с. 247].

Автомобіль також грає важливу роль у культурі 1920-х рр., крім того, він стає причиною смерті кількох персонажів у книзі. Для багатьох персонажів у «Великому Гетсбі» автомобіль не був такий важливий, як спосіб транспортування, оскільки означав розкіш. Ставши символом для відображення культурної одержимості товаром, автомобіль стає втіленням мрії. Фіцджеральд використовує автомобіль для досягнення кількох різних цілей. Так, у романі автомобіль перестає бути просто товаром, ставши причиною смерті, а отже, знаменує крах «американської мрії». Міртл, Джордж і Гетсбі гинуть через автомобільну аварію, незважаючи на те, що Міртл була єдиною, хто був безпосередньо вбитим автомобілем.

Ідея «американської мрії» полягала в тому, що вона має бути досягнута шляхом наполегливої праці, що тільки добросовісні, моральні, працьовиті люди будуть винагороджені за неї. Сприйняття «американської мрії» змінилося, й ідея, що гроші ведуть до щастя, вочевидь, не стосувалася Тома і Дейзі. Те саме стосується і Гетсбі. Його нелегальна праця для того, щоб заробити гроші та стати ближчим до Дейзі, ще раз підтверджує, що гроші не могли купити щастя. Ця розбіжність між «американською мрією» і способом життя Гетсбі, засобами, якими він досяг її, є причиною краху.

Висновки. Була розглянута тема «американської мрії» у романі видатного американського письменника Френсіса Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі». На підставі аналізу, проведеного у статті, можна дійти висновку, що центральна моральна дилема американського життя, яку Фіцджеральд ілюструє в романі – це ілюстрація сучасного життя людини.

У сучасному суспільстві герої американської літератури не тільки прагнуть матеріальних благ, а й бажають стати частиною інтелігенції, потрапити в коло інтелектуалів, стати знаменитими, хоча для досягнення цих цілей вони часом при-

гнічують у собі особистість, відмовляючись від свого походження, охоплені внутрішніми суперечностями, заради здійснення «американської мрії» в тому варіанті, у якому вони її уявляють собі, що може привести їх до загибелі. Герої стають заручниками «американської мрії» як національного міфу, котрий часто є рушійною силою їхнього прагнення до успіху й особистого щастя.

«Великий Гетсбі» – це велика історія реального життя «буремних двадцятих», вона займає важливе місце в американській літературі. «Великий Гетсбі» показує нам, як люди потрапляють у руки грошей, жадібності та влади і залучаються до незаконної діяльності, щоб отримати те, що вони хочуть. Цей роман – яскравий приклад занепаду американської мрії 1920-х рр.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голенпольский Т.Г., Шестаков В.П. «Американская мечта» и «американская действительность». Москва : Искусство, 1981. 208 с.
2. Зверев А. Фицджеральд. Письменники США. Москва : Радуга, 1990. 520 с.
3. Николюкин А.Н. Утраченные надежды (американская литература и крушение «американской мечты»). Москва : Знание, 1984. 64 с.
4. Фицджеральд Ф.С. Великий Гэтсби. Санкт-Петербург : Азбука, 2014. 256 с.
5. Шестаков В.П. Судьбы «американской мечты» в художественной культуре США: политический кинематограф США: итоги десятилетия / *Американская художественная культура в социально-политическом контексте 70-х гг. XX в.* Москва, 1982. С. 43–77.
6. Bragg J., Drayton M. The American Dream. London : Longman, 2004. 64 p.